Ludi Natalitij
IN ANNIVERSARIO
NATAE VIRGINIS
DIE COMMISSI,
siue
LAVDES DEIPARAE VIRGINIS
in Natali eius die celebratæ

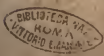
A Tribus è primaria Seminarij Romani nobilitate adolescentibus

D. FERDINANDO CARAFA
FRANCISCO ALOYSIO COLVMNA
ATTO SOZZIFANTIO

ROMÆ,
Ex Typographia Iacobi Mascardi, MDCXXX.

SVPERIORVM PERMISSV.

ORATIO

HABITA A D. FERDINANDO CARAFA.

VETVS illud institutum natali Principum die ludos,ea re natalitios nuncupatos,celebrandi restituendum nobis, etiam in maius est hodierna die (Aud. ornatissimi) in eius Reginæ gratiam, quæ vix nata naturæ Deum in orbe terrarum ludentem ad graues hominum curas & cruenta munera subeunda,in theatrum mortalitatis eduxit, in quo nec vacua esset opere puella,cui luditur in hac diuini Amoris ædilitate prima. ipsa & ludorum spectatrix & campus & argumentum & Dea facta est, vt ita dicam; cui si more Veterum, editionis initio sacrificium faciendum esset, pectore iamdudum præbuissem victimam candidam: & purum putum sanguinem venis iam darem. Sed quando hoc mihi non licet: illud sodalibus omnibus libuit: quòd cum ludos Veterum omnes amplioris magnificentiæ gratia tripartitos dare possimus in Circenses Venationes & Scenicos; primi quidem Latinum Oratorem postulent: alteros eloquentia Græca sortiatur:tum postremi obuenerint Nouianæ Poesi; quæ cum Virginem non in Vrbe, sed in apertæ Regionis villa perampla genitam Litteræ antiquæ testentur: Atellanum nescio quem è campestri sodalitate hilarum poetam dabit: vt insomnem illius ætatulæ ægritudinem atque tristitiam noua subantiqui carminis condiat voluptate.

Agè igitur; quando nostræ sunt munerarij partes in Circo, ne extra Circum ludamus, initium pugnæ à primo humanorum certaminum ordiamur. Siquidem in Puellæ natæ gratiam, Eua Matrona generis humani prodit in stadium, pugnatura cum venefico bestiarum omnium capite: in quo vno vis omnis & peri-

tia sita est Athletarum,& Mirmillonum. Adest enim,nec vocatus ex Inuidiæ specu serperaster immanis: editum Paradisi medij culmen occupat, quò nos ex altiore loco præcipitet: arborem, inquam, inscendit, vt radici nostræ propaginis labem inferat, qua collabimur omnes. Miro ibi pugnandi genere pomum ostentat pro disco: mensam instruit in arena, vt mortem non hauriendam vulneribus, sed deglutiendam morsibus offerat: Mulier ignara fraudis & pugnæ, cuius modestiam decuerat maximè, recipere semet ab hoste, (meritò enim ex veteri Senatus consulto vetitum est fœminis depugnare) Mulier igitur petita semel non tam fuscina Satanæ, quàm fascino, non auertit oculos, sed auidiores venenatis obuertit ictibus: imò nec aures tuetur satis. dum enim sibilat anguis insidiosa suauitas, Eua quæ cantione sacra illum dirumpere debuit, in veneficium incidit serpentis murmure excantata. Iacet illa: sed spes nostra non iacet. Superest maritus Adam: veniet ad secundas manus: en accurrit: en statum componit. sed labantem Euam intuitus, dum vxori lapsæ porrigit manum; corde ipse labitur in profundum: afflictusq. humi genitor pariter & corruptela generis, nos eius posteros; veluti catervarios vna secum ruina opprimit vniuersos. Concidimus ergo miseri in volutabrum,cum nondum staremus in puluere. sed nonne prouocare licet ad Principem antequàm in spoliarium deducamur? Ex Augusti humanissimo edicto licet. En igitur Augusta nascitur hodie. quin tentamus misericordiam? fortasse illa tribuet missionem. Ita sanè; & non orantes exorauimus magnam Matrem. Ferebamur enim in Libitinam; cum iam reducimur in libertatem.

Etenim si apud Romanos olim reus aliquis ad supplicium ductus obuiam forte factus Vestali Virgini retrahebatur à pœna (tanti fuit reuerentia virginalis) multò faciliùs hæc Virginitatis Antistita maxima, hodie primum occurrens hominibus, mortales omnes noxæ deditos à supplicio eximet sempiterno.

Sed peractæ pugnæ cum bestia extracta de inferis, succedit in campum lucta hominis cum Iuuene de Cælestibus ordinibus euocato. illa sub lucem adulti Solis euenit asperè: hæc incœpta lucentibus astris,vt olim ad lychnuchos nocturnos cessit sub Auroram

ram feliciter. Iacob enim cum traiecto fluuio solus antelucanis horis spatiaretur in littore; ecce tibi de Cælesti gymnade Agonista nobilis hominem prouocat; nec detrectat, sed contra pugnat Iacob. ibi cum per incertam luctationem diu exercitus Cæli palæstrita, neque legitimo nexu deijcere, neque per argutias supplantare colluctantem posset; compressione tam valida latus eius adstrinxit, vt è luxata femoris vertebra iam claudicaret Iacob. Sed Aurora commodùm illucescente, veluti mutata cum nocte fortuna, metuens sibi (nisi fallor) Diuinus Athleta, missionem postulans: dimitte me, inquit, iam enim ascendit Aurora. & robur viri simul admirans: non illum amplius Iacob, sed nouo nomine Israelem, hoc est Deo præualentem hominem salutauit. Nimirum Iacob stirpem Hebraicam indicat, cum qua rebelli sæpius & contumaci per tenebras antiquæ legis colluctatus diuinæ iustitiæ æmulator & percussor Angelus, paulò acriùs atque ferociùs se gerebat. Sed iam ascendit Aurora. candore nascentis infantulæ albescit & vibrat oriens salutis. Vides Cælites iam arma submittere? Vides Dæmones inducias postulare, dum hominem simul ac Deum ope Virginis huius mox futurum, diuinæ iustitiæ non supparem modo, vt Iacob: sed præualentem & meritò Israelem confessi: illi quidem summo Cœlo tripudiantes: hi verò totis inferis contremiscentes, adorant? Quamuis antequàm præferocem audaciam hi Dæmones mali deponant, certamen iaculandi tertium emittunt nobis in Circum, veteres inimicitias cum Dei populo persecuti. Cernite quæso vos in Terebintho viuentem illum colossum & verè Gigantem, hoc est terræ filium Goliattum; buccis terrecrepantibus integrum lacessit exercitum: & quassanti capite triumphat secum, antequàm cum hoste confligat. Sed aduersus Polyphemum hunc duplici etiam oculo minus videntem Cyclopibus, non de militari schola facit insidias Vlysses aliquis, imò de conuictu pastoritio simplex adolescens, aperto Marte iaculatur, fatum in funda gerens & lapide; scilicet ante congressum armorum cataphractus concidit ab inermi: primo funditoris ictu laxata est turris animata Babelis: primo lapide corruit. quis non dicat vitreum planè fuisse Castellum illud insaniæ? Verùm excelsus hic Briareus vnum nobis Satanam Deo sto-

lidè superlatum notat, vt scitis; quem lapis ille referendus in caput anguli, conquassans capita inimicorum effringet tandem in Cruce. En funda de parentis Annæ visceribus contexta cernitur: hæc inquam modo nata Virgo, cuius in sinu receptus, & mox emissus lapis, quem reprobauerunt ædificantes, stantem illam in nostris ruinis diabolicam arcem nequitiæ labefactabit.

Sed videtis (opinor) iam, quàm benè vna hæc Virago, cui luditur, ludos omnes exhibuerit nobis, in primo siquidem certamine ipsa conterit caput Serpentis: in altero luctanti homini vires ministrat: frontem Diaboli confringit in tertio. illa igitur Circenses dedit: illa gloriæ Circum impleuit. illi plaudite, illi fauete.

Ve-

Venationes

ORATIO

Græcè habita

A FRANCISCO ALOYSIO COLVMNA

& Latinè sic reddita.

VETERES Imperatores ferarum agrestium millia aliquando obiecere venatibus Romanæ plebis, comportatis etiam in varias Vrbis regiones solidis nemoribus integrisq. saltibus ex Algido & Soracte: arma verò quibus eas belluas petere possent ac declinare, dedisse non legimus. Sed populus cum implorata ope Dianæ eius tela, & pharetram coluisset, diuisus in studia alij canibus alij retibus alij lapidibus alij contis & iaculis omniq. venabulorum genere prædam vestigare petere captare premere figere transuerberare, omnes media in Vrbe syluestribus delicijs ferocire. Barbaræ voluptati cesserit bestiarum isthæc intempestiua tractatio. illum ego venationis apparatum ingenuis mentibus opportunum putem, quòd cum princeps vitiorum Satanas domesticas animorum belluas auaritiam libidinem socordiam cæteraq. monstra scelerum in hunc desertum virtutibus locum immiserit aduersus inermes mortales; hodie nobis contra cicures illas humani pectoris feras, non venatricis Dianæ pharetra fabulosa proponitur: sed Dauidis fortissimi bellatorum turris primùm exædificata ostenditur cùm propugnaculis; Virgo hæc, inquam, Dauidicæ stirpis Heroina progignitur: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. hinc si tela sumis & hastas, vitam cordis in occidione sensuum venaberis tibi: belluisq. homini familiaribus per virtutem oppressis, prædam incruentam tuo de sanguine reportabis.

DORMITVRIO ATELLANVS

Carmen Erepartbenicum ex Q. Nouio
HABITVM AB ATTO SOZZIFANTIO

Iamb. ſen. oct. acat. omnes. Troch. duo.
Semitroch. duo.

VID faciam? Pupa hæc non dormit. tota inquies
Interdiu atque internoctu, ſomni meri
Nil ſorbillauit vnquam oculis abſtemijs.
At ego ieiunus mille ſaturabor malis:
Ni ſomnioſam hanc Morphei prouinciam
Fauſtim adminiſtro, Virginem conſopiens.
Annoſa nimirum Anna poſt paritudinem
Senioq. tardigenulo. grandæuus pater
Hilarum me ex agro deuocarunt properiter:
Somnum vt propinem Paruulæ altis poculis,
Soporis Pincerna, Paraſitus Morphei:
Quæretis ex me, opinor, quì factum id ſiet:
Cur illi in hanc tranſcurrerint ſententiam.
Vt ego relictis Ephraim campeſtribus,
Vbi Samariæ in fonte nitidatum gregem
Agebam ſyluicola, artium vrbanarum iners,
In conclaue penitum hoc penitus penetrauerim.
Dicam. ſed Pupa non dormit. opera mea

Iam

Iam somniasse debuit. oblitus mei
Muneris, vt vestras persequar curas? priùs
Quod ago id agatis mecum vos, & postuletis postea.
Cernitis, extante vt oculo per Cælum vagat?
Credo quia stella est, noctes vigilat integras:
Imò quia Sol est noctem non prænsat oculis.
Verùm argumentum sumere hinc contra licet.
» *Oro vos conninnate mecum; Pueræ cantemus simul.*
» *Nocte tota dormit Sol: tota die stellæ condormiunt.*
» *Solis est dormire noctu: syderum est interdiu.*
» *Diua dormi, si stella es:*
» *Diua dormi, nam Phœbus es.*
Reuertor nunc ad vos, nec parcam proloqui:
Sed tectam habete rem in claustro silentij.
Domesticum est arcanum, vulgò dispalescere est nefas.
Sub tectis acta haud soleo in Solem spargere:
Sed vos participo, expertus erga me silentiarios.
Cum primùm in auras edita Aurora aureum
Diem spopondit sæculo, & noctu nihil
Haurire noctis cernitur somni inscia;
Exin parentes pertimefacti, aduocant
Familiam. Ancillæ quotquot pascuntur domi
(Et compascuntur plurimæ amplis ædibus)
Præsto sunt. Callidora, quæ pensum trahit:
Staphila, quæ verrit ædes: & Scapha, quæ molit:
Bromia, quæ texit: & Phidippa, quæ facit
Ventulum: & Antiphila phrygio depingens acu:
Halisca, Pardalisca cum Phanostrata
Nutrice veneranda affatim ad cunabula

Ve-

Venere, ſopitum Pupam hanc centum artibus.
Hæc prima media poſtrema eſt cura omnibus:
Oculi vt flacciſcant emollita inſomnia;
Quaſſuque & attrectatu contitinniunt:
Vt gratis aut in gratijs obdormiat.
Sed vbi prima crepundia crepitant inaniter:
Omnisq. Nænna nannat infeliciter:
Seria commutant ſtudia cum iocularibus.
Statim incipiſſant garrulas ineptias,
Aſtutè delirantes nugiuendulæ.
Cantillat hæc: ſaltillat hæc ad Pſaltrium:
Altera crotaliſſat: tympanizat altera;
Choreæ miſcellam faciunt: mox luſitant;
Chytrinda atque Baſilinda, & quotquot luſibus
Lubet lubentiæ ingenuæ colludere:
Vt feſſa viſu perpeti in ſomnum ruat.
Sed cœpta riſu res, in fletum ſoluitur.
Nam Virgo, quæ Solem in frontem expromptum gerit:
Oculosq. aſtris gemellos in ſudum explicat,
Nubila repente facta ludum & ludias
Procul ciſpellit, toruiter minitabilis,
Fabullam cum fabella, conſortem & iocum,
Sororiamq. ineptiam, & fratres logos,
Artemq. inertem totam ridiculariam
Geſtu ſeuero internecat, & ſpectu fero.
Ad ſeria mundum informat. Orientem ſubit
En veritas: iam fabulæ occaſum petunt.
Sed Virgo ab inde capere quietem non poteſt,
Pertaſa, atque peroſa vniuerſam familiam;

Hanc

Hanc in rem me aduocarunt, quippequi ſiem
Ad erugandam frontem caperatam procax
Modeſtè, & ſomni plurimi; namque hinc puto
Mihi nomen impoſitum eſt Dormiturio.
Imò quia cum per agros vaſta vaſtitas,
Horribili vento noſtrum fregiſſet locum,
Depauperans mea paſcua, impranſos greges
Somno placabam ad fiſtulam: at implacabilem
Sentio Pupæ huius vigiliam Hortator nihili.
Oro vos conninnate mecum; Pueræ cantemus ſimul.
" *Nocte tota dormit Sol: tota die ſtellæ condormiunt.*
" *Solis eſt dormire noctu: ſyderum eſt interdiu.*
" *Diua dormi, ſi ſtella es:*
" *Diua dormi, nam Phœbus es.*
Quò magis attendo animam ad quærendum quid ſiet
Quòd omnis pereat opera ſomnifera hæc mea:
Hòc magis incertat me ratio conſluctuans.
Fortè quia ſomnum mortis vterinum autumant,
Veniſſe in orbem de matrice Tartari;
Ea propter Cæli hæc gnatula, Erebi filium
Eliminat extra ædes cordis inimiciter.
Sed monſtri ſimile eſt mulier inſomnis. Etenim
Inaudiui eſſe hanc fœminis originem.
Adamus (ille cuius propages ſumus
Humani quotquot frutices ex humo ſumus.
Adamus, inquam, dormiebat (nam vigil
Tantum malum de ſe prodire non permiſiſſet, reor)
Dum ergo dormiret (credo ſomniabat infortunium)
En deiugatis coſtulis diuinitùs

De

De dormientis femore fœmina extitit.
Si fluxit è sopore muliebre hoc genus;
Quìd igitur odit somnum hæc somni filia?
Stirpem ex Adamo nempe, non mores trahit.
Cælum habet auctorem generis; ex more patriæ
Facit, cum vigilat; nam solum inter Cælites,
Extra periclum insaniæ est, insomnia æternum vigil.
Sed dum planta hæc vegetatur humano in solo,
Sopore est irriganda aliquo, ne exareat.
Oro vos conninnate mecum; Pueræ cantemus simul.
" *Nocte tota dormit Sol: tota die stellæ condormiunt.*
" *Solis est dormiro noctu: sydcrum est interdiu.*
" *Diua dormi, si stella es:*
" *Diua dormi, nam Phœbus es.*
Sed ego super satisq. stultus studeo pœnitudini:
Dum studeo noctem in oculos Paruulæ huius intromittere.
Fac etenim, vt se tenebricare incipiat sopitus meus
Sol iste: fac, vt astra conuelentur huius ætheris;
Quìd expectare cordi iam possim meo:
Nisi vmbram & imbrem & nubila mœstitudinis?
Satius est ergo vt vigilet. sed nulli sumus,
Si vigilat; quandoquidem Anna, cum grandi sene
In agrum emandant me hominem nullo hic vsui,
Et oneri multo. sic me vtrinque vulnerat
Vigilia & somnus pariter, & nox & dies.
Sed ne latum quidem vnguem ab hinc recessero.
Fixus sum amoris clauo. agrum diuenderem
Cum vinea & vineto, cum semente & Seminario:
Vt mihi thesaurum hunc emerem. nunc frunisci cum licet

Ego

Ego illum abijciam? plus nimio dormirem Dormiturio:
Cum licet, & quà licet fruamur his bonis.
Oro vos conninnate mecum; Puera cantemus simul.
» *Nocte tota dormit Sol: tota die Stella condormiunt.*
» *Solis est dormire noctu: syderum est interdiu.*
» *Diua dormi, si stella es:*
» *Diua dormi, nam Phœbus es.*
Sed surdo canimus. de Leonino viget
Genere hæc fortassis: oculos semper nudatos habet,
Clausura impatiens. scilicet nostra hæc domus
Nunquam fenestras cludit, vt Cælum attrahat
Vndique: perflata flabili semper Deo
Rimis fatiscit, Cælitem vt imbrem hauriat.
Quoties affusis circùm brachijs Ego Dormiturio
Cum sim, feci olli in gremio dormitorium.
Sed illa membris hac illac dispergitur
Tempestuosa: Mariam iurè nominant;
Neque enim Palus est: feruidum Amoris est mare;
Quod fluctus omnes frangit ad Cælum suos:
Suspirijsq. semper agitatur meis.
Quem non ego lapidem moui hic? imò vnicum;
Vt video, moui Sysiphium; ita luditur «
Opera & cliuum. sed iuuat perdere oleum «
In hanc lucernam; sic noctem illustrat meam. «
Quoties adiui medicos? quæ medicamina «
Non retuli? Aiunt illi concorditate maxima,
Auroram nostram hanc insolatam esse nimium;
Cæli calor omnem cordis succum exusserit;
Sic sterile cerebrum somnum fœtare haud potest.

Hinc

Hinc mihi vegrandes de oculorum ſubgrundijs
Diſtillant guttæ, vt frontem Pupæ inhumigent.
Hinc flore odoro Liberi nares inſperſi ac tempora.
Sed vbera ſenſi Virginis . odorant magis.
Fragrant vnguentis optimis. papauera
Satiua amomum & Baccharim odoratam, Iridem
Lactente cum lactuca, & Mandragoræ fibras,
Et quotquot ſomni ſtimulos dat pratum & nemus,
Pharmacopola ſubita fœtura hic editus
Compono tundo comprimo exprimo, ſimul
Emaceratos in ſoporiferum ſuccum eliquo.
Mox mammam Alumnæ inungo & labra Pupulæ.
Sed nil quietis mamma propinat: nil bibit
Puſilla ſomni. cura tot Machaonum
Nec dominam ſanam fecit: & me perdidit.
Vituli marini pelle ſubſtrata artubus
Somnum aucupari Virginem inſomnem iubent.
Nugas marinas blaterant abeant trans mare,
Piſcatum vitulos & canes, vt lubet. Ego (loci
Mopſum & Menalcham expecto remedium vltimũ. interea
Oro vos conninnate mecum; Pueræ cantemus ſimul.
» *Nocte tota dormit Sol: tota die ſtellæ condormiunt.*
» *Solis eſt dormire noctu: ſyderum eſt interdiu.*
» *Diua dormi, ſi ſtella es:*
» *Diua dormi, nam Phœbus es.*
Sed noſce cultis Pharmacum extremum? affero.
Mihi caſa eſt, vtcumque ſub vico Bethel,
Credo, tenetis inclyti famam loci.
Ibi namque Iacob, patria dum fugit domo.

Nocte

Nocte insperata oppressus componit sibi
Lapidosam è silice culcitram: huic dedens caput
Saxatilis hospes, artus languidos somno propitiat.
Tum somnorinas pergere in Cælum scalas,
Pressas gradatim pueris videt accliuibus & decliuibus,
Aetate & pulchritate præuiridantibus:
Multis refertam Solibus noctem videt.
Aliquot ex illis lapides ego nunc domi
Asseruo castè: eos comportari mihi
Iussi à Menalcha & Mopso, quòd sperem fore, vt
Pupæ suppositi vigilares eius oculos tandem oculant.
Scintillam excutiam somni è sanctis silicibus.
Et placeo superis. nempe Menalchas appulit:
Atque vna Mopsus attulit materiem lectisternio.
Bini aduenistis, bis saluete; imò sumus
Trigemini amoris vtero prognati vnico:
Si bene cœpta hæc absoluitis mecum, vt decet.
Operæ nec pretium deerit. hic lapidarium
Lectum Puellæ sternite, conquiniscite
Ad cunas. extrahatur quam placidissimè
Fasciolis tæniata, deponatur quàm lentissimè.
Rectè instititis. cernite. ò sortem auream.
Nubila dispescit fronte; restituit diem
Mea Venus Orbi. sanè, si ritè omnia
Meminens voluto mecum, nunc rem intelligo.
Vt nugas ferre nequijt & stultos iocos;
Sic stragula infarta mollibus & plumas leues
Deliciasq. odit omnes: gaudet asperis:
Assuescit duris. bella meditatur, reor.

Sed

Sed iam fortunam praeo fortunis meis
Ingenium durisomnum, duriculcitra exanthlauimus;
Diuae intumescunt oculi: praegnant arbitror.
Somnum mox parient: imò iam se ingurgitat
Sopore abstemia haec. Si dormit altiùs
Insomnis illa. quid ego amplius hic vigilem Dormiturio.

F I N I S.